

Оцінювання ефективності тренінгу як етап технології навчання дорослих

(Джерело: Протасова Н.Г. Навчально-методичні матеріали до модуля «Особливості навчання дорослих» програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Національної академії державного управління при Президентові України. – К.: Дидактичний центр НАДУ, 2006)

- Технологія навчання дорослих надає можливість слухачам активно і реально брати участь у плануванні, реалізації, оцінюванні та корекції процесу навчання. Це дозволяє слухачеві реально впливати на зміст, форми, методи навчання, контролювати його організацію та адаптувати до своїх індивідуальних потреб і особливостей, сприяє перетворенню процесу навчання на процес індивідуалізований, адресний, чіткий та функціональний.
- Використання технології навчання дорослих сприяє розвитку у слухачів самостійного, творчого та відповідального ставлення до свого навчання, набуття ними вмінь та навичок організації діяльності по навчанню; залученню слухачів у процес постійного самовдосконалення, що веде до гармонійного розвитку особистості, до вироблення особистісних і професійних навичок.
- Взаємодія слухача і викладача у процесі навчання значно підвищує мотивацію навчання, його ефективність та значущість для кожного слухача.
- Реальна участь дорослих у організації процесу свого навчання, використання їх життєвого і професійного досвіду, їх знань та умінь, їх думок з питань навчання значно збагачують професійні якості та знання викладачів, тобто сприяють удосконаленню їх професійної діяльності.
- Процес навчання дорослих є системою динамічною, він має постійно змінюватися, відповідно потреб конкретних слухачів, тому корективи у організацію та здійснення процесу навчання мають вноситися постійно.
- Оцінювання є важливим для будь-якого виду тренінгу – ви можете покращити роботу тільки тоді, коли визнаєте саму необхідність вдосконалення.
- При оцінюванні процесу навчання дорослих важливо встановити реальний рівень засвоєння навчального матеріалу; ефективність процесу навчання; стимулювати зростання освітніх потреб слухача.
- Під час навчання дорослих на етапі реалізації процесу навчання операції та технічні дії викладача і слухача значно відрізняються але здійснюються у тісному взаємозв'язку.

Операції на етапі реалізації процесу навчання

- Викладач:
 - Організовує взаємодію усіх учасників процесу навчання.
 - Здійснює діагностику готовності слухачів.
 - Визначає конкретні навчальні завдання.
 - Визначає обсяги матеріалу для вивчення та форми і методи навчання.
 - Створює навчальні ситуації, які допоможуть слухачам з найбільшим інтересом і активністю реалізовувати свою програму навчання (необхідно максимально залучити слухачів до активної навчальної діяльності).
 - Відслідковує (здійснює моніторинг) реалізації слухачами процесу навчання, за необхідністю вносить корективи у використання форм навчальної діяльності (техніки навчання), обраних під час планування (наприклад, замість самостійної роботи слухачів, ділової гри. якщо слухачі до неї не готові, може бути запропонована бесіда, обговорення та ін.).
- Операції викладача мають бути спрямовані на те, щоб гнучко будувати процес навчання залежно від даних оперативної діагностики слухачів, щоб домогтися найбільшої результативності їх навчання.
- Слухач:
 - виконує програму навчання, створену разом з викладачем на етапі планування.

Технічні дії на етапі реалізації процесу навчання.

- Фактором вибору адекватних форм і методів навчання є мета навчання. Їх можна звести до шести груп постійних і загальних цілей, які визначають вибір форм і методів навчання:
 1. Набуття знань (узагальнення досвіду, оволодіння інформацією);
 2. Досягнення розуміння, з'ясування (узагальнення й застосування інформації у практиці);
 3. Набуття умінь (можливість нових практичних дій);
 4. Набуття якостей (виникнення нових емоційних рис);
 5. Набуття цінностей (сприйняття й пріоритетне ранжування переконань);
 6. Задоволення інтересів (задоволення прагнення до нових видів діяльності).
- Викладач:
 - Здійснює діагностичне опитування, коротке опитування слухачів, спостерігає за слухачами з метою з'ясування їх готовності до навчання.
 - Визначає разом з слухачами конкретні навчальні завдання й разом з слухачами створює навчальні ситуації у яких реалізується спільна діяльність усіх учасників навчального процесу та його елементів.
 - Використовує адекватні зміст, джерела, форми і методи навчання.
 - Спостерігає за тим як слухач виконує навчальну діяльність і визначає ступінь ефективності навчального процесу і навчальної діяльності слухача.
- Слухач:
 - Здійснює самостійний пошук і використання різних джерел, засобів, форм і методів навчання для виконання створеної їм спільно з викладачем індивідуальної програми навчання.
 - Постійно консультується з викладачем з питань використання адекватних визначеним цілям навчання джерел, засобів, форм і методів навчання.

Функції на етапі реалізації процесу навчання

- Викладач:
 - Експерт з технології навчання дорослих.
 - Організатор спільної діяльності усіх учасників (елементів) навчального процесу.
 - Помічник, наставник, консультант слухачів.
 - Особа, яка створює сприятливі умови для навчання.
 - Джерело знань, умінь, навичок та якостей, що необхідні слухачеві.
- Слухач:
 - Реалізатор своєї індивідуальної програми навчання.
 - Учасник створення сприятливих умов для навчання (бере активну участь у розробці навчально-методичних матеріалів, у створенні та підтримці комфортної психологічної атмосфери навчання).

Аналіз та оцінювання процесу навчання

- Головні цілі цього етапу:
 - визначити реальний рівень засвоєння слухачами навчального матеріалу;
 - визначити ефективність процесу навчання;
 - стимулювати освітні потреби слухачів.
 - Операції оцінювання навчального процесу (здійснюються спільно викладачем і слухачем):
 - Визначення реального рівня оволодіння слухачем навчальним матеріалом та визначення тих частин навчального матеріалу, що не були засвоєні слухачем.
 - Визначення подальших (реальних або потенційних) навчальних потреб слухача й вироблення стратегії його подальшого навчання і вдосконалення. Таким чином реалізується андрагогічний принцип зростання освітніх потреб слухача
- Під час здійснення цієї операції визначаються:
- ❖ Потреби у оволодінні незасвоєними частинами навчального матеріалу, які необхідні для досягнення встановлених цілей навчання.

- ❖ Після оволодіння всім запланованим обсягом навчального матеріалу, потреби у подальшому навчанні для перспектив самовдосконалення й встановлення нових цілей навчання, що утворює потенційні освітні потреби.
- Оцінка спільно викладачем і слухачем змісту, джерел, засобів, форм, методів навчання, якість програм навчання, ефективність процесу навчання та діяльності викладача і слухача. Таку оцінку необхідно здійснювати за певними параметрами і критеріями. Параметри і критерії мають бути розроблені викладачем спільно з слухачами з урахуванням:
 - ❖ Наскільки вказані параметри і критерії відповідають цілям навчання.
 - ❖ Якою мірою ці параметри і критерії враховують соціально-психологічні особливості дорослих.
 - ❖ Наскільки повно ці параметри і критерії відображують компетентність слухачів.
- Відстеження та діагностика змін особистісних якостей та мотиваційно-ціннісних установок слухачів і викладачів, що з'явилися у процесі навчання.
- Технічні дії та функції викладача і слухача на етапі оцінювання процесу навчання практично співпадають і передбачають виконання тих процедур оцінювання, які були визначені на етапі планування. Головне – використовувати такі критерії, форми, методи і процедури оцінювання досягнень слухачів і самого навчального процесу, які б дали можливість дати не формальну, а реальну, змістовну оцінку організації навчального процесу і намітити шляхи подальшого вдосконалення процесу навчання. А це можливо за умов:
 - оцінювання здійснюється в умовах, що максимально наближені до реальної діяльності слухачів, для удосконалення якої вони навчаються;
 - оцінювання здійснюється з врахуванням особливостей навчання дорослих.
- Для виявлення рівня оволодіння знаннями, вміннями, навичками ті якостями можливо використовувати навчальні ситуації:
 - для визначення ґрунтовності знань можна використовувати проведення усних доповідей, складання анотованої бібліографії;
 - для оцінки глибини розуміння вивченого матеріалу можна спробувати застосувати набуті знання, вміння та навички у вирішенні певних проблем, при виконанні якихось проєктів з формулюванням висновків, рекомендацій, пропозицій та ін.
 - для оцінки рівня володіння вміннями та навичками доцільно виконувати вправи з їх застосуванням. Такі навчальні вправи можна записувати на відео плівку й далі виконання вправ або відеозапис аналізується спостерігачами (з числа слухачів);
 - для оцінки набутих знань і переконань можна використовувати як реальні ситуації, так і рольові ігри, розбір конкретних випадків, дискусії та ін. за участю слухачів та сторонніх спостерігачів (залучення рецензентів до оцінювання навчального процесу рекомендується у навчанні дорослих).

Корекція процесу навчання

- При навчанні дорослих у організацію процесу навчання необхідно практично постійно вносити певні корективи на основі проведеної його оцінки.
- Операції на етапі корекції процесу навчання містяться у внесенні змін у зміст, джерела, засоби, форми і методи навчання; за необхідністю – у цілі навчання та освітні потреби слухачів.

Технічні дії на етапі корекції процесу навчання

- Слухач:
 - вироблення рекомендацій для корекції процесу навчання й з мірою своїх можливостей участь у внесенні їх у програму навчання.

- Викладач:
 - враховує рекомендації слухача та на основі власного аналізу та оцінки вносить необхідні зміни у ті компоненти процесу навчання, що були визнані не достатньо ефективними на етапі оцінювання.

Функції на етапі корекції процесу навчання

- Слухач:
 - виконання ролі активного учасника спільної з викладачем навчальної діяльності.
- Викладач:
 - експерт з технології навчання дорослих; організатор спільної з слухачем навчальної діяльності; джерело знань, умінь, навичок та якостей.
- Результатом здійснення операцій внесення корективів у організацію навчального процесу є уточнена програма навчання (або навчальний план, навчальний контракт).